

даје већи број. Отуда су пред нама ономад (упо)требљене, а сада – не-процењиве вредности...

Овај корпус ваља показивати студентима као очигледан пример обрачуна глобалних система вредности, модел речите смене свепрожимајућих културних парадигми, све до нивоа анонимног културног геста, високе сажетости и информативне носивости. И док о цивилизацијама највише сазнајемо из септичких јама (шта се јело, шта се облачило, трошило, бацало), најверодостојније податке о култури једног доба канда крију писани ексцеси и неподопштине...

На питање на шта их подсећа боја изворне киновари, која се укусно римује са полиграфским решењима у књизи (потајно сам очекивала асоцијацију на запечену хуситску крв), од својих студената сам добила постмодернистички одговор: „На запечени *кечай*”. Мора да су били много гладни.

O tempora! O mores!

Драгиња РАМАДАНСКИ

РОКЕРИ СВИХ ГЕНЕРАЦИЈА...

Милан Ђорђевић, *Рокенрол у ошћини Србобран 1962–1976*, Прометеј, Нови Сад 2016

Резултати проучавања рокенрола у општини Србобран требало је да буду интегрални део другог тома српско-мађарског годишњег зборника радова из завичајне историје *Србобран-Szenttamás: из наше заједничке прошлости* (уред. др Харгита Футо Хорват и Милан Ђорђевић). Премда је реч о несвакидашњој публикацији и дугорочно осмишљеном грађанском интеркултуралном пројекту, изостала је институционална подршка и финансијска помоћ од стране челних људи локалне самоуправе. А није ни чудо. Књига поткопава саме темеље индустрије забаве, конјунктурне мултикултуралности и популарне уметности као јефтине допуне разореног света. Премда очигледно склон феномену рок музике и популарне културе, аутор је далеко од фаворизовања клишеизоване продукције. Милан Ђорђевић се послужио лукавством, једну универзалну тему заогрнуо је велом популарне културе у варијанти локалне историје, чиме је истраживачки улог вишеструко увећао, а истраживање до те мере универзализовао да се књига чита са истим жаром као да су у питању иконе рок културе, а не „вокално-инструментални састави” познати само у локалној средини.

Вођен идејом проблематизовања прихваћеног концепта мултикултуралности, Милан Ђорђевић је пројекту приступио енергично и изни-

јансирано. Уочивши да је идеја мултикултуралности посебно изазовна у месту сукоба између тзв. „демократских” и „недемократских” народа, како је то видео Фридрих Енгелс у ноторном спису „Демократски панславизам”, где је оне друге народе отписао као „кнуту у рукама руског цара” – што наравно није било нетачно, али је та чињенична тачност омогућила да се са позиције формулисања једне свеобухватније теорије увуче и општија лаж, а то је уверење о постојању дубоко „нереволуционарних народа”, што касније Маркс покушава да ревидира, нагласивши у једном тексту да је „инстинкт за слободу” једнако расподељен – отприлике исто онако као и здрав разум у просветитељској варијанти. Имајући све то на уму, као и чињеницу да идеја мултикултуралности постаје место посматрања заштићених врста, односно допуна либералног становишта, које инсистира на „потврђивању” посебности субјективности, уз услов одсуства било каквих промена, феномен мултикултуралности Ђорђевић сагледава и процењује сходно дOMETИМА различитих друштвених и еманципацијских пракси. Зато предмет завичајне историје постаје нешто далеко општије и значајније од практиковања идентитетског шаренила и рекреације завичајног сећања, а праћење „вокално-инструменталних састава”, медијске презентације и појаве рок културе довешће до нових, занимљивих страница у историји Србобрана.

Сложеност феномена рокенрола огледа се кроз питања да ли он припада вишој или нижој култури, да ли је рок музика уметност или није, уколико јесте, да ли за њу важе иста правила као и за етаблиране жанрове, да ли је за рок важнији текст или ритам, ритам који покреће и текст који садржи извесну критичку ноту, да ли је та критичност само маска за потпуну инкорпорираност забаве у постојећи свет. Та питања аутор поставља посредно, следећи прецизно одређен план испитивања рокенрола као социјалног феномена. Аутор износи аргументован суд о положају рок музике у стаљинизму, односно реалном социјализму, као и о положају рок музике у СФРЈ, анализирајући документе идеолошких инстанци (комисија и института), у којима се тврди да рок музика „није у нескладу” са социјалистичким погледом на свет, прокламованим идеалом братства и јединства, док је у земљама тзв. „реалног социјализма” рок музика третирана као чедо капиталистичке индустрије забаве које манипулише жељама и потребама, оспособљавајући појединца за потчињавајуће деловање. Ђорђевић наглашава да су од велике користи за популаризацију рок музике били и локални руководиоци Савеза социјалистичке омладине, иначе љубитељи западне културе, који су уз мању или већу подршку општинских власти институционално спроводили циљеве државне културне политике и на тај начин контролисали и придобијали омладину. Рок музика је букнула у градићу који је био суочен са виталним комуналним проблемима, упадљивом економском неразвијеношћу и трајном емиграцијом деаграризованог, незапосленог

становништва. Неке од активираних мера дале су резултате, новооснована индустријска и занатско-производна предузећа су се развијала, смањен је број незапослених житеља и заустављено је исељавање, а рок музика постала је једно од видих обележја модернизације Србобрана. У највећој мери свестан апоретичног карактера модерне културе и рокенрола као њеног најпопуларнијег дела, појаву рокенрола Милан Ђорђевић сагледава као последицу раскола модерног света, или конкретније – расцепљености социјалистичког друштва.

Милан Ђорђевић је комплексни истраживачки пројекат изнео сам на својим плећима. Ситуиравши настанак феномена рок музике у педесете године прошлог века, а истакнувши да снага овог изазовног феномена лежи у јединству музике и телесног покрета, аутор упућује на открића грчких филозофа да „музика делује директно на крв”, као што су савремени неурофизиолози то дејство објаснили посредством функционалног односа хипофизе и хипоталамуса. Зато је деловање рок музике увек снажно, било када је у питању њен социјално-субверзивни и хуманистички потенцијал, било када она постаје део естаблиране индустрије забаве. Томе треба придодати и официјелно позитиван став врха СКЈ о рокенролу да „вокално-инструментални састави” не представљају опасност за естаблишмент, јер између несумњиве младалачке вере у владајуће социјалистичке идеале и љубави према западној музици, моди, плесу и начину забаве нема противречности. Ђорђевић зрело и аналитички прецизно дијагностикује главне карактеристике овог планетарног феномена. Главни недостатак књиге налази се у недовољној експлоатацији темељних проблема естетике рок музике, у контексту њихове повезаности са социјалном тематиком (која је изврсно тематизована). Али то је задатак за неко друго истраживање.

Највишу почаст протагонистима србобранске рокенрол сцене Милан Ђорђевић је одао критичким и реалним судовима о дометима њиховог уметничког стваралаштва, као и објективним вредновањем културне улоге која им је припала. Њихов допринос, и поред свих ограничења (недостатак шире и више институционалне потпоре, ограниченост и недоступност извора финансирања и начина знатнијег стицања зараде), није био мали, а Србобран је, сходно захтевима времена, био уписан на мапу светске популарне културе. Посматрање феномена рокенрола кроз призму социјалног феномена није једнодимензионално. Сходно филозофском образовању, а још важније – филозофском нерву, Милан Ђорђевић је социјалном пољу рокенрола приступио промишљено и изнијансирано. Према да су у епицентру феномена бунтовни омладинци, али и омладински функционери склони компромису, Ђорђевић је уверен у важност одјека који је рок оставио у срцима људи, променивши, у уочљивој мери, овај свет.

Срђан ДАМЊАНОВИЋ